

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на

Вяра Кирилова Белева, озаглавен:

„Социализация на музейните обекти в Трявна“,

с научни ръководители

проф. д. изк. Симеон Недков и проф. д-р Жоржета Назърска,

за присъждане на ОНС „Доктор“

в професионално направление 3. 5. Обществени комуникации и
информационни науки; Докторантска програма „Книгознание,
библиотекознание, библиография: междусекторни ресурси: библиотеки
– музеи – архиви“,

зачислена в СУ „Св. Климент Охридски“, Философски факултет,
Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“
от **доц. д-р Илко Ненчев Пенелов** – СУ „Св. Климент Охридски, ФФ,
Катедра „БНИКП“

Данни за докторантката и докторантурата:

Докторантката е зачислена в редовна форма на обучение и непосредствено след това бройката е преобразувана в задочна, с четиригодишен план за работа. Докторантурата е протекла в периода 2017–2021 г. Поради кончината на първия научен ръководител, с решение на катедра „БНИКП“, е избрана втората, която единствена е прегледала окончателния вариант на дисертацията. Конкретната образователна и изследователска дейност е протекла в съответствие с изискванията в Софийския университет за планиране и отчитане работата на докторантите. В индивидуалното досие на докторантката няма данни за някакви нарушения на Правилника. Всички срокове са спазени. Всички изисквани документи, за стартиране на процедурата по защита на дисертационния труд, са своевременно предадени.

Данни за дисертацията:

Като цяло заглавието съответства на текста предложен за защита, но с две сериозни забележки:

1. В разработката няма изведено работно определение на основното понятие „социализация“. Авторката подчертава колебливата и пестеливата му употреба у нас, но не се намесва в уточняването на неговите параметри. Оттук идва известна несигурност при правенето на анализи и изводи.

2. За да реши този проблем на своето изследване авторката се доверява (макар да не е съвсем ясно дали е така – на с. 151 тя все пак казва „Ако приемем...“) на един квазитеоретичен модел на „фази на социализация“ на КН, прегледан в публикация от 2019 г. Това определено я разконцентрира и я принуждава да коментира въпроси, за които не е много сигурна, че са предмет на нейната дисертация (издирването на културните ценности; документалното и правното им обезпечаване; въвеждането им в науката, наречено там „научна социализация“). Моето цялостно наблюдение е, че Вяра Белева звучи много по-убедително когато следва сериозната си професионална интуиция.

В структурно отношение дисертацията е разпределена в увод, три глави, заключение, списъци на използваните източници, на съкращенията, на таблиците, на фигурите, а в приложение е даден богат снимков материал, голямата част от който е направен от самата Вяра Белева. Общият обем е 312 с., от които на 261 с. е разположен текстът. Страниците са малко под стандартните (по 27 реда на страница).

Структурата е сравнително логична, макар че на места преходите от една част към друга не винаги са много плавни. В увода на дисертацията са уговорени основните параметри и характеристики на изследването. Изразявам съгласие с дадените формулировки, с изключение на задачи 3 и 4, които не са същностни за темата на дисертацията, а и докторантката няма необходимите квалификация и компетентност, за да ги изпълни. Може би при формулирането на предмета на изследване в него е трябвало да бъдат включени и потребителите, спрямо които протича социализацията на културното наследство.

В първата глава е направен преглед на редица международни и български документи, свързани с недвижимото културно наследство – неговото дефиниране, идентифициране, опазване и използване. В тази глава струва ми се не е на място и направо е излишна за целите на дисертацията т. 1.4. *Тревненската жилищна архитектура през XIX в.* (с. 61–84). Първата глава няма приносен характер, но е добра макрорамка на по-нататъчните проучвания на авторката по темата.

Втората глава е посветена на описването на ситуацията с културното наследство в Трявна. Не е изненадващо, че тук Вяра Белева е много прецизна. Използвала е богат арсенал от различни извори и източници, за да покаже постепенното изграждане на музейната среда в града. Хронологично този процес е отнел около едно столетие – от 1927 г., когато са признати за „народни старини“ и са поставени под закрила първите 4 къщи – до наши дни, когато, както казва авторката, *„...са регистрирани над 140 архитектурни паметници, оценени като историческо и културно наследство“*. По-значимите обекти са представени в самостоятелни части от главата.

Същностната за дисертацията е трета глава. Тук се коментира статута на понятието „социализация“. По мое мнение на с. 145 авторката подхожда правилно, където възприема понятието като *„...приобщаване или адаптиране на даден материален или нематериален обект към общността с цел той да се изпълни със смисъл и да придобие статут на културна ценност.“* След това, на с. 151, Вяра Белева „хлътва“ в хипотезата за т. нар. „фази на социализацията“, от която следва, че почти цялата музейна дейност, наред с вътрешните, технологични по своята същност процеси и процедури представлява етапи на социализиране на различните обекти и артефакти, стопанисвани от музеите.

Текстът от с. 166 до с. 261 приемам като есенция на дисертационния труд. Тук личи почеркът на практика с богат музеен опит. Отбелязани са много добри примери – особено от чуждестранни музеи, но и от музеите в Трявна. Не винаги в тази част Вяра Белева е в състояние да достига до обобщения и до формулиране на рецепти за успешна социализация, но самият факт на натрупване на разнообразна фактология говори за това, че социализацията на музейните обекти приема различни форми в зависимост от нагласите и рецептивните умения на различните поколения (и не само). А това подчертава постоянно възобновяващата се актуалност на избраната дисертационна тема.

Разбираемо авторката отделя подобаващо внимание на новите технологии и тяхното приложение в процеса на социализация днес и в близко бъдеще. Те са все по-доминиращи в живота на младите поколения, които са сред най-ясно разграничимите публики (понякога и по принуда) в музеите. Да бъде привлечено тяхното внимание се превръща във все по-голямо предизвикателство.

Другата линия на разсъждения е свързана с обвързването на опазването и социализацията на културното наследство със сферата на туризма. Тук авторката се чувства

сравнително комфортно, предвид нейните образование и квалификация. Вяра Белева очевидно споделя възгледа, че културното наследство се опазва и представя по актуален начин с пари, а понякога и с много пари. Симпатизирам на нейното становище за нуждата от децентрализация на финансовите потоци, предназначени за обезпечаването на културното наследство, което да не води до абдикиране на централната държавна власт от този ѝ конституционно вменен ангажимент.

Заключението на дисертацията е сравнително лапидарно. В него се отстоява становището за нуждата от прагматично боравене с културното наследство в музеите и от пълноценното използване на неговия потенциал. Финалът е оптимистичен по отношение бъдещето на „музейното образование“.

Цялостната ми оценка за труда на Вяра Белева е положителна. Нямам основания да подозирам неправомерно използване на чужди текстове. Използваната терминология е коректна. По отношение на методологията бих адмирирал едно сериозно емпирично проучване на потребителските групи. По отношение на езика и стила на текста могат да се отправят известни забележки – има технически грешки; на места текстът се „скъсва“ (това е най-очевидно на с. 239, но не само); на моменти текстът придобива характера на публицистика.

Цитирането и библиографията са задоволително оформени. Използват се старите библиографски стандарти. Описанията невинаги са пълни и прецизни – особено при използването на съкращения в тях.

Авторефератът е извлечен до голяма степен от увода на дисертацията и отразява достоверно съдържанието се в нея.

Броят на направените публикации по темата на дисертацията (11) е значително по-голям от минималните изисквания.

Солидаризирам се с 1, 2, 4 и 5 от приносите, които докторантката сама е формулирала.

Становището ми е, че има достатъчно основания на Вяра Белева да бъде присъдена ОНС „доктор“ и заявявам намерението си да гласувам положително.

София, 2 август 2021 г.